

INTERNATIONAL
**CITY
AND
HISTORY**
SYMPOSIUM ON AVCILAR

ULUSLARARASI AVCILAR KENT ve TARİH SEMPOZYUMU

21-22 OCTOBER 2021 / 21-22 EKİM 2021
AVCILAR - İSTANBUL

INTERNATIONAL CITY AND HISTORY SYMPOSIUM ON AVCILAR

**ULUSLARARASI AVCILAR KENT ve
TARİH SEMPOZYUMU**

21-22 OCTOBER 2021 / 21-22 EKİM 2021
AVCILAR - İSTANBUL

AVCILAR BELEDİYESİ KÜLTÜR HİZMETİDİR
Yayın No: 9

ULUSLARARASI AVCILAR KENT VE TARİH SEMPOZYUMU
INTERNATIONAL CITY AND HISTORY SYMPOSIUM ON AVCILAR
Tam Metin Bildiri Kitabı / Full Text Book

Yayın Sahibi / Publisher: Avcılar Belediyesi / Avcılar Municipality

Editör / Editor: Ülkü KARA - Haldun AYDINGÜN

Yardımcı Editör / Co-Editor: Ayberk ENEZ

Grafik Tasarım / Graphic Design: Tekin ZENGİN

Yayın Tarihi / Publishing Date: Mart - March 2022

Avcılar Belediyesi Yayınları

ISBN: 978-605-73399-0-4
Yayıncı Sertifika No: 63122

Tüm hakları saklıdır. Yazarın ve yayıncının izni olmadan çoğaltılamaz, kopyalanamaz.
Makalelerin içeriği ile ilgili sorumluluklar yazarlara aittir.
*All rights reserved. This book or any portion thereof may not be reproduced or used
in any manner whatsoever without the express written permission of the publisher
Responsibilities for the content of the articles belong to the authors.*

Mayıs 2022

SEMPOZYUM ONUR KURULU
HONOURS COMMITTEE

Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU
Prof. Dr. İlter TURAN
Dr. Ragıp Nebil İLSEVEN
Akif Hamza ÇEBİ
Turan HANÇERLİ
Bahattin YÜCEL
Bahadır KALEAĞASI

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU
ORGANIZING COMMITTEE

Celal EMRE
Lütfi DEMİR
Gökhan ENÜL
Dr. Servet KAYA
Koray Doğan URBARLI
Mesut GÜLŞEN
Elif BORCEKLİ
Öznur Deniz AYAROĞLU
Ayberk ENEZ

SEMPOZYUM BİLİM KURULU
SCIENCE COMMITTEE

Prof. Dr. Şengül AYDINGÜN
Prof. Dr. Blazej STANISLAWSKI
Prof. Dr. Aynur KOÇAK
Dr. Rasih Haldun AYDINGÜN
Dr. Ülkü KARA

2021 yılında aramızdan ayrılan,
engin tarih bilgisi ile bizlere ışık tutarak
Bathonea kazılarında çok katkısı bulunan
Sayın Hakan Murat Akın'a
saygılarımızla...

*In honor of Hakan Murat Akın (R.I.P.
in 2021), who had made enormous
contributions to the Bathonea excavations
with his vast historical knowledge...*

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

Önsöz Foreword	7
Sempozyum Açılış Konuşması / <i>Symposium Opening Speech</i> “Bathonea, Kadim Kent İstanbulumuzun Geçmişine ve Tarihine Başka Bir Pencere Açıyor...” “Bathonea Opens Another Window to the Past and History of Our Historical City, Istanbul...” Turan HANÇERLİ	11
Avcılar Bathonea Kazılarının İstanbul Tarihine Katkıları Contributions of Avcılar Bathonea Excavations to the History of Istanbul Şengül G. AYDINGÜN	17
Küçükçekmece Göl Havzası Arkeolojik Araştırma Tarihi History of Archaeological Research at Küçükçekmece Lake Basin Ayberk ENEZ	23
Hititlerin Ticaret Sistemi ve Ticaret Yollarının Avcılar’da Buluşması The Trade System of the Hittites and the Meeting of Trade Roads in Avcılar A. Tuba ÖKSE	43
Avcılar’ın Karadeniz ile Ege Arasındaki Tarihi Ticaret Yolu Üzerindeki Konumunun Önemi The Importance of Avcılar’s Location in the Historic Trade Route Between Black Sea and Aegean Haldun AYDINGÜN.....	51
Bizans Mühürlü Tuğlaları Üzerine Filolojik ve Arkeolojik Araştırma: Küçükçekmece Gölü, Firuzköy Yarımadası’ndaki Yerleşime ait Bizans Yapılarından Seçilmiş Mühürlü Tuğla Örnekleri Üzerine Çalışma Philological and Archaeological Research on Byzantine Stamped Bricks: Case Study of Selected Examples of Stamped Bricks from Byzantine Architectural Structures from the Site on the Firuzköy Peninsula on Lake Küçükçekmece Evelina KACHYNSKA, Grzegorz SUS.....	63
Geç Antik Çağ Eczanesi Daphnusion’dan (?) Mortarium ve Mortarium Piliular Mortarium and Mortarium Pilia from the so called Late Antique Pharmacy Daphnusion Şengül AYDINGÜN, Berrin YILDIZ.....	77
“Bazilikal Yapı”nın Seramik Buluntularına Bir Bakış Ceramic Artifacts of the “Basilical Structure”: An Overview Ülkü KARA.....	105
Bathonea, Athyra ve Angurina Limanları The Harbours of Bathonea, Athyra ve Angurina Hakan ÖNİZ, Şengül AYDINGÜN.....	125
Firuzköy Yarımadası’ndaki “Küçük Liman”: Küçükçekmece Gölü’nde Yapılan Liman Çalışmaları Hakkında Arkeolojik Ön Rapor The So-called “Küçük Liman” on the Firuzköy Peninsula: A preliminary Archaeological Report on Harbour Studies Along the Küçükçekmece Lake Alkiviadis GINALIS.....	143

MS 5. - 11. Yüzyılları Arasında İstanbul Bathonea, Theodosius ve İzmit Körfezi Antik Limanlarının Rolü The Role of the Ancient Harbours of Avcılar Bathonea and Theodosius Between the 5 th - 11 th centuries AD in the Marmara Sea Şengül AYDINGÜN, Sercan ÖNGEN.....	163
Firuzköy Yarımadası Bizans Mimari Kompleksi'nde Merkezi Planlı Yapıdaki Opus Sectile Döşeme: Bir Analoji Denemesi Byzantine Architectural Complex on the Firuzköy Peninsula. An Attempt to Find an Analogy Evelina KACHYNSKA.....	181
Bathonea Kazıları Geç Antik - Orta Çağ Mezarları Late Antique Period - Medieval Tombs of Bathonea Excavations Batuhan SAZAK, Ahmet BEKTAŞ.....	195
Bizans Başkentinin Batı Kırsalında Su Temini: Avcılar ve Yakın Çevresinden Yeni Arkeolojik Buluntular Water Supply in the Western Suburbs of the Byzantine Capital: New Archaeological Evidence from Avcılar and Surroundings Kerim ALTUÇ.....	213
Constantinopolis Yakınlarında Küçükçekmece Göl Havzasında Yer Alan Erken Dönem Hıristiyan Bazilikaları (İstanbul-Avcılar) Early Christian Basilicas at Lake Küçükçekmece near Constantinople (İstanbul-Avcılar) Błażej M. STANISŁAWSKI, Şengül AYDINGÜN, Ayberk ENEZ, Konrad K. SZYMAŃSKI.....	227
Geç Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemleri'nde Karantina Bölgesi Olarak Küçükçekmece Gölü ve Çevresi Küçükçekmece Lake and its Surroundings as a Quarantine Zone in the Late Roman, Byzantine and Ottoman Periods Ali ŞAHİN.....	263
Avcılar - Firuzköy Yarımadası'ndaki Osmanlı Yapılarının Dökümantasyonu Documentation of Ottoman Buildings in Avcılar - Firuzköy Peninsula Yaser DELLAL.....	283
MS 19. Yüzyılda Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Ayamama Çiftliği Üzerine Notlar Notes on the Ayamama Farmland over the Ottoman Archival Sources of the 19 th Century AD Özge ASLANMİRZA.....	297
Batılı Seyyahların Kaleminden Küçükçekmece ve Çevresi Küçükçekmece and Its Surroundings from the Pens of Western Travelers Meriç HARMANCI.....	305
Küçükçekmece Gölü ve Havzasında Çevre Kirliliği Environmental Pollution in the Lake Küçükçekmece and the Basin Serkan KÜKRER, Hakan KAYA.....	321
Küçükçekmece Göl Çevresi Faunası ve Sosyal Yaşama Etkisi Küçükçekmece Lake Environment Fauna and Its Impact on Social Life Hasan DEĞİRMENCİ.....	325
Sempozyum Kapanış Konuşması / Symposium Closing Speech "Bathonea, Asırlar Öncesinden Günümüzü Aydınlatan Bir Işıktır..." "Bathonea is a Light Coming From Centuries Ago to Enlighten Today..." Turan HANÇERLİ.....	341

Bathonea, Athyra ve Angurina Limanları

The Harbours of Bathonea,
Athyra ve Angurina

Hakan ÖNİZ^a, Şengül AYDINGÜN^b

Özet

Çağlar boyu pek çok medeniyetin var olduğu, üç imparatorluğa başkent olmuş İstanbul'un batıdan doğuya, kuzeyden güneye pek çok limanı vardır. Karadeniz'den Marmara'ya uzanan ve bir kısmı günümüzde göllerin içinde kalmış bu limanların ancak bir kısmı bilinmekte, bir kısmı ise hiç bir zaman ulaşılamayacak durumdadır. Depremler ve kıyı formlarındaki doğal değişimler dışında kentleşmeye bağlı pek çok neden özellikle doğal limanların gelecek kuşaklara ulaşmasının önünde engel teşkil etmektedir. Kıyı alanlarının yol ve havalimanı inşaatı gibi nedenlerle doldurulması, madenlerden çıkan atıkların kıyı alanlarına yığılması, modern menderrek ve rıhtım inşaatları gibi pek çok neden bu limanlarla olan bağı koparmaktadır. Bu nedenle özellikle kıyı alanlarında yapılan arkeolojik araştırmalar büyük değer taşımaktadır. İstanbul Tarih Öncesi Araştırmaları'nda yapılan çalışmaların en önemli bölümünü deniz ve göl kıyılarında yapılan incelemeler oluşturmaktadır. Yüz binlerce yıldır insanın yaşadığı İstanbul'un denizleri, akarsuları ve göllerindeki doğal ya da insan yapımı limanlar son on yıldır ortaya çıkartılmaktadır. Bu limanlar arasında bu makaleye konu olan Küçükçekmece Lagün Gölü'ndeki Bathonea Antik Limanları, Büyükçekmece Lagün Gölü'ndeki Athyra Limanı ve Beylikdüzü kıyılarındaki Angurina Limanı da bulunmaktadır. Eski Çağ tarihçilerinin kayıtlarında geçen, küçük arkeolojik izlerle günümüze kadar ulaşan bu limanlar bu makalede kapsamında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Bathonea, Athyra, Angurina, Limanlar, Sualtı Arkeolojisi.

Abstract

Istanbul, the former capital of three world empires, the home of many civilizations throughout the ages, boasts numerous ports running from west to east and from north to south. Only some of these ports, which stretch from the Black Sea to the Sea of Marmara, are known; some remain as lakes, and some are now untraceable. Apart from earthquakes and other natural changes in coastal morphology, other changes have been brought about through the filling-in of coastal areas by road and airport construction and the accumulation of spoil from

^a Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Orcid No: 0000-0002-5682-7117, hakan.oniz@gmail.com
^b Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Orcid No: 0000-0002-0309-2348, sengul.aydingun@kocaeli.edu.tr

^a Assoc. Prof., Akdeniz University, Orcid ID: 0000-0002-5682-7117, hakan.oniz@gmail.com
^b Prof. Dr., Kocaeli University, Orcid ID: 0000-0002-0309-2348, sengul.aydingun@kocaeli.edu.tr

mines near coastal areas, and from the construction of modern breakwaters and quays. These and other factors are breaking our connection with these ports.

For this reason, archaeological research, especially in the coastal areas, is of great value. The most important part of the studies conducted in “Istanbul Prehistoric Researches” is the examinations made on the sea and lake shores. Natural or man-made harbours in the seas, streams and lakes of Istanbul, where people have lived for hundreds of thousands of years, have been unearthed over the last ten years. Among these ports are the Bathonea Ancient Port in Küçükçekmece Lagoon, Athyra Harbour in Büyükçekmece Lagoon and Angurina Harbour on the shores of Beylikdüzü, which are the subjects of this article. Archaeological vestiges of these ports, as recorded by the ancient historians have survived to the present day and will be discussed within the scope of this article.

Keywords:

Bathonea, Athyra, Angurina, Harbours, Nautical Archaeology.

“İstanbul Tarihöncesi Araştırmaları” İTA projesi kapsamında 2007 yılından itibaren Avcılar ve çevre ilçelerinde arkeolojik çalışmalara başlanmış, 2008 yılında bu çalışmalara sualtı arkeologlarının da dahil olmasıyla deniz, göl ve limanlar da inceleme kapsamına alınmıştır. Özellikle Yarımburgaz Mağarası’nın bulunduğu bölge yüz binlerce yıllık tarihiyle İstanbul’un erken dönemlerinde ışık tutacak nitelikte olduğu için Küçükçekmece Gölü kıyıları bu çalışmaların odak noktasına oturmuştur. Bu proje kapsamında Küçükçekmece ve Büyükçekmece Gölleri, bu göllerin denizle bağlantıları ve İstanbul Boğazı’nda ileri sonar yöntemleriyle ve/veya dalışlarla deniz tabanı incelenmiş, önemli arkeolojik sonuçlara ulaşılmıştır. Özellikle Küçükçekmece Gölü’nde karada kazısı yapılan alanların kıyılarında çok miktarda iskele ve rıhtım kalıntılarına ulaşılmış, bu gölün geçmişte önemli bir liman olarak kullanıldığı ortaya koyulmuştur. Holosen Dönem su yükselmelerine bağlı olarak hem Marmara Denizi’nde hem de Küçükçekmece Gölü’nde sualtında kalmış bazı yapılar tespit edilmiştir.

Küçükçekmece ve Büyükçekmece Göl Havzaları çevresindeki akarsular, verimli topraklar ve doğal liman formlarıyla binlerce yıldır insanları kendisine çeken bir niteliğe sahiptir. Küçükçekmece Gölü’nün iki km kuzeyinde, gölü besleyen Sazlıdere kıyısındaki Yarımburgaz Mağarası yüz binlerce yıl boyunca insana barınak olmuş, buzul çağla-

Within the scope of the “Istanbul Prehistoric Studies” İTA project, archaeological studies have been ongoing in Avcılar and surrounding districts since 2007. With the inclusion of underwater archaeologists in these studies in 2008, the sea, lakes and ports were also included within the scope of the study. The region of the Yarımburgaz Cave, especially, is capable of shedding light on the early periods of the Istanbul area, with its hundreds of thousands of years of history. The shores of Küçükçekmece Lake have become the focal point of these studies. Within the scope of this project, the Küçükçekmece and Büyükçekmece Lakes, the connections of these lakes with the sea and the seabed in the Bosphorus were examined with advanced sonar methods and/or diving, and important archaeological results were obtained. In Küçükçekmece Lake, the discovery and excavation of large quantities of jetty and pier remains along the shore showed that this had once been an important port. Depending on the sea level rises during the Holocene Period, some underwater structures were identified both in the Marmara Sea and in Küçükçekmece Lake.

The streams, natural harbours and fertile soils around the Küçükçekmece and Büyükçekmece Lake Basins have attracted settlers for thousands of years. Located two km north of Küçükçekmece Lake, on the shore of Sazlıdere river which feeds the lake, is Yarımburgaz Cave, which has been

rında insanın yaşamasına olanak sağlamıştır. Bu çağlarda insanlar için hemen hemen tek sığınma yerleri olan mağaralar şüphesiz ki her dönemde önemini korumuştur. Yarımburgaz Mağarası'nın girişinde bulunan şapel de bu sürekliliğin kanıtını oluşturmaktadır. Son Buzul Çağı'nın sona erdiği yaklaşık 12 bin sene öncesinden itibaren Anadolu ve çevresinde tarımın keşfi, beraberinde ilk yerleşimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tarımla birlikte oluşan ihtiyaç nedeniyle bu yerleşimler binlerce yıldır tatlı su kaynaklarının çevresinde kurulmuştur. Denize kıyı bölgelerde yaşayan halk tarımın yanı sıra balıkçılıkla da uğraşmış, yerleşimleri de akarsuların ağız kısımlarına kurulmuştur. Böylelikle tekneler dalgalardan uzak bir şekilde nehir ağızlarında barınabilmiştir. İTA projesi kapsamında bu niteliklerde çeşitli limanlar da tespit edilmiştir. Yürütülen çalışmalarda tarihöncesi dönemlerde kullanıldığı düşünülen doğal limanların dışında antik yazarlar tarafından söz edilen pek çok liman yerleşmelerinin lokalizasyonları da yapılabilmektedir.

Bathonea Limanı (Şek. 1)

Küçükçekmece Göl Havzası yerleşimi (Bathonea - Bathynias?) İstanbul'un Avrupa yakasında Küçükçekmece Gölü'nün batısında, Avcılar ilçesinin Firuzköy Mahallesi sınırları içerisinde yer alan, Alt Paleolitik Çağ'dan, Geç Osmanlı Dönemi'ne kadar insanlık izlerinin tespit edildiği ve Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren deniz ticaretinin varlığını gösteren arkeolojik bir alandır. İlk Çağ yazarlarının belirttiğine göre, göle kuzeyden dökülen antik Bathynias (Sazlıdere) akarsuyundan dolayı bölgenin adının Bathynias/Bathonea olarak geçtiği ve Byzantium'a bağlı bir kasaba olduğu düşünülmektedir. Anna Komnena burası için "*Çok büyük bir din şehidi olan Thodoros onuruna yapılmış bir kilisesi olan Bathys Rhyax denen yer*" olarak bahseder ve ilave eder: "*Ermışten yakarıda bulunmak üzere İstanbul'dan oraya yürüyen pek çok kişi kiliseye giderdi. Her pazar dindar kişiler alay alay bu kiliseye gelir, kimi kilisenin çevresinde, kimi ön avlusunda kimi de bodrumunda gece gündüz orada kalırdı*".¹ Kazılarda bu tarife uyan bazı kilise kalıntıları vardır. Özellikle Bazilikal Planlı Apsisli bir yapı ve Martyrion yapısının varlığı bu alanın kutsal bir yerleşim olabileceğini göstermektedir. Bölgenin adının, İlk Çağ'dan son-

a shelter for hundreds of thousands of years and was occupied throughout succeeding Ice Ages. Caves, some of the only places of refuge for hunter gatherer groups during these periods, remained important throughout. The chapel at the entrance of Yarımburgaz Cave is proof of its continuing importance.

The invention of agriculture in and around Anatolia at around 12000 BP - the close of the last ice age - led to the emergence of the first settlements. Fresh water, as a key agricultural requirement, led to these settlements being established during this early period. The people living in the coastal area engaged in fishing and agriculture, and their settlements were established at the mouths of the rivers, affording shelter for their boats during stormy weather.

Within the scope of the ITA project, various such harbours were discovered. Apart from the natural harbours, thought to have been used in prehistoric times, the locations of many harbour settlements as mentioned by ancient writers were also discovered.

Bathonea Harbour (Fig. 1)

Küçükçekmece Lake Basin settlement (Bathonea - Bathynias?) is located on the European side of Istanbul, west of Küçükçekmece Lake, within the borders of Firuzköy, in the neighbourhood of Avcılar district. It is an archaeological site where evidence of human settlement has been identified from the Lower Paleolithic to the Late Ottoman period. Evidence of maritime trade since the Roman period has also been identified. According to the ancient writers, the name of the region was Bathynias/Bathonea taken from the ancient Bathynias (Sazlıdere) stream flowing into the lake from the north, and that it was a town connected to Byzantium. Anna Comnena refers to this place as, "*The place called Bathys Rhyax, which has a church built in honour of Thodoros, a great martyr of religion*" and further adds that, "*many people pilgrimaged on foot to the church from Byzantium to pray to the saint. Every Sunday, the faithful would come to this church in droves, some around the church, some in the front yard, some in the basement, they would stay there day and night*".¹

1 Anna Komnenos 1996: 248. Bu makaleye Ceyda Öztosun'un tez çalışması kapsamında ulaşılmıştır.

1 Anna Komnenos 1996: 248. This article was reached within the scope of Ceyda Öztosun's thesis.

ra değişmiş olabileceği ve Orta Çağ'da daha çok Rhegion içerisinde kaldığı düşünülmektedir.

Küçükçekmece Gölü içerisinde bir yarımada üzerinde yer alan kazı alanında, üç farklı bölgede (Büyük Liman Bölgesi, Küçük Liman Bölgesi ve Sur İçi Yapıları) kazılar eşzamanlı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu alanlarda yoğunluk olarak Geç Antik Çağ'a ait yapı kalıntıları ortaya çıkarılmakla birlikte, Epipaleolitik, Çanak Çömleksiz ve Çömleklili Neolitik, Tunç, Helenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'ne ait kalıntılar da ortaya çıkarılmıştır. İstanbul tarihinde, ilk kez MÖ 2. binyıla tarihlenen, Hitit, Miken, Kıbrıs ve Balkan eserlerinin ele geçmesi ile dikkat çekmiştir. Kazılarda ele geçen tıp aletleri, yüzlerce adet pişmiş toprak ilaç şişeleri, ilaç yapımında kullanılan havan ve havaneleri Geç Antik Çağ'da bölgede ilaç üretim merkezi olarak söz edilen "Daphnusion"u işaret etmektedir. Küçükçekmece Lagün Gölü'nün geçmişten günümüze kadar sürekli Marmara Denizi ile bağlantılı olmasından dolayı birden çok korunaklı iskelelerinin olduğu bir iç liman olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Gölde yapılan sualtı araştırmaları bu iskelelerin tamamen blok taş sıralı sandık türü iskeleler ya da doğrudan ahşap iskeleler olduğunu göstermektedir.

Küçükçekmece Gölü'nde 2008 yılından itibaren İTA Projesi kapsamında beş ayrı sualtı tespit yöntemi uygulanmıştır. Bunların ilki Küçükçekmece Gölü kıyılarında form veren blokların gözle takibi; ikincisi yapı kalıntılarının deniz yüzeyinden maske/palet/şnorkel ile incelenmesi; üçüncüsü *Yan Taramalı Sonar*, *Dual Beam Sonar* ve *Sub Bottom Profiler* cihazları kullanılarak yapılan araştırmalardır. Dördüncü yöntem uydu fotoğraflarından faydalanılarak yapılan gözlemler yoluyla toprak ve sualtında kalmış kalıntıların tespiti; son yöntem ise *İnsansız Hava Aracı* (Drone) kullanılarak bölgenin hava fotoğraflarının alınması ve incelenmesi şeklindedir. Bu yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda göl içinde duvar formları, rıhtım duvarları, iskele yapıları ve bir fener yapısı belgelenmiştir. Rıhtım duvarlarının bir bölümü suyun içinde kalmıştır. Söz konusu duvarın yapımında kullanılan taş blokların arasında devşirme olarak kullanılmış malzemeler de bulunmaktadır. Bu malzemelerin Helenistik ve/veya Erken Roma İmparatorluk Dönemleri'ne ait olduğu düşünülmektedir.

Church ruins matching this description were found during the excavations. In particular, the presence of a Basilica type structure with an apse and martyrion strongly indicates that this area could be a sacred settlement. It is thought that the name of the region may have changed after the Roman period and was known as Rhegion throughout the Middle Ages.

In the excavation area, which is located on a peninsula in Küçükçekmece Lake, excavations have been carried out simultaneously in three different regions (the *Big Harbour Area*, *Small Harbour Area* and *Constructions, walled*). In these areas, mostly buildings from late antiquity were recorded. Epipalaeolithic, Pre-Pottery Neolithic and Pottery Neolithic, Bronze, Hellenistic and Roman Imperial periods were also unearthed. Interesting additions were made to the history of the Istanbul region with the first discovery of Hittite, Mycenaean, Cypriot and Balkan artifacts dating to the 2nd millennium BC. Medical instruments found during the excavations, hundreds of terracotta medicine bottles, and pestles and mortars used to make medicine, point to this being the site of Daphnusion, which was mentioned as a medicine production centre in this region during Late Antiquity. From its connection with the Sea of Marmara, the Küçükçekmece Lagoon Lake was used as an inner harbour, with multiple sheltered piers. Underwater surveys of the lake show that these jetties were of the block-stone-lined chest type or of wooden construction.

Five different underwater detection methods were used in the survey of Küçükçekmece Lake within the scope of İTA Project since 2008. The first of these is the visual follow-up of the shaped blocks on the shores of the lake; second, the examination of the remains of the structures from the sea surface with a mask/palette/snorkel; the third one using *Side Scan Sonar*, *Dual Beam Sonar* and *Sub Bottom Profiler*. The fourth method is the detection of soil and underwater remains through observations made using satellite photographs. Aerial photographs of the region using an *Unmanned Aerial Vehicle* (Drone) were also used to examine the area. As a result of these studies, wall forms, quay walls, pier structures and a lighthouse structure were documented in the lake. Part of the quay walls remain in the water. Among the stone blocks

Büyük Liman

Gölün Avcılar kısmında deniz tarafına doğru uzanan yarımada'nın uç kısmı aynı zamanda doğal bir liman özelliği taşımaktadır. Göl Poyraz ve Lodos yönünden esen rüzgarların şiddetine göre dalgalanmakta, bu havalarda yarımada'nın batısı gemiler için emniyetli bir demirleme alanına dönüşmektedir (Şek. 2). Günümüzde bu alandaki suyun derinliği ortalama 4 m'dir. Akarsuların taşıdığı alüvyonların gölü doldurması nedeniyle antik dönemdeki su derinliğinin daha fazla olduğu düşünülmektedir. Gölde görüş netliği çok sınırlı olup 2021 yılına kadar bir değişim göstermemiştir. Geçtiğimiz yıllarda yapılan çalışmalarda kuzeybatı kıyısında beş adet, kuzeydoğu kıyısında ise beş adet küçük taş iskele, çok sayıda duvar formu, çok miktarda seramik buluntu ve mermer yapı malzemeleri bulunmuştur. Sandık formundaki bu taş iskeleler 5-8 m boy ve 2-3 m enleriyle küçük teknelerin yanaşabilecekleri yeterlidir. Büyük liman bölgesinde kıyı boyunca bir rıhtım ya da toprak kaymasını engelleyici nitelikte bir set özelliğinde olan yaklaşık 2500 m boyunca hemen hemen kesintisiz şekilde devam eden bir duvar formu bulunmaktadır (Şek. 3). Bu form üzerinde günümüze kadar çeşitli kazı çalışmaları yürütülmüş ve çeşitli eserlere ulaşılmıştır.

Çalışmalarda yarımada'nın uç kısmından başlayarak yaklaşık 250 m açığına kadar uzanan sığlığın en uç kısmında taş sıraları görülmüş, bu formlar üzerinde yapılan incelemelerde bunların duvar formları, mermer döşeme parçaları, seramik kalıntıları ve çok miktarda kiremit tuğla parçalarından oluşan bir yapıya ait olduğu anlaşılmıştır. Bu kalıntılar üzerinde yapılan çizim çalışmaları sonucunda iki farklı yapıya ait temeller ortaya çıkarılmıştır (Şek. 4). Bu yapı ile yarımada arasında bir sıklık günümüzde olduğu gibi geçmişte de gemiler için risk oluşturmaktadır. Bu nedenle buradaki yapının hem sığlığın yerini göstermek hem de limanın yerini belli etmek amacıyla farklı iki dönemde yapılmış deniz feneri olduğu düşünülmektedir. Muhtemelen bu yapıyla ana kara arasında insan eliyle yapıldığı düşünülen kalıntılar da bulunmaktadır. İleride bu sıklık üzerinde yapılabilecek kazı çalışmaları sonucunda bu yapıların tam işlevi ve büyüklüğü anlaşılacaktır.

Küçük Liman

Büyük limanın kuzeybatısında yapılan çalışmalar

used in the construction of this wall, there are also materials used as spolia. These materials are thought to belong to the Hellenistic and/or early Roman Imperial periods.

The Big Harbour

In the Avcılar part of the lake, the tip of the peninsula extending towards the sea also has the characteristics of a natural harbour. The lake fluctuates according to the strength of the winds blowing from the northeast or southwest; under these conditions, the west of the peninsula is a safe anchorage (Fig. 2). Today, the depth of the water in this area averages 4m. It is thought that the depth in the ancient period was greater because of subsequent alluvial deposition. Visibility in the lake was very limited and did not change until the 2021 season. During the studies carried out over the past few years, five small stone jetties on the northwest coast and another five on the northeast coast, many wall forms, ceramic finds, and marble building materials were found. The box-like stone jetties were sufficient for boats of 5-8 m in length and 2-3 m in width. In the large harbour area, there is a wall structure along the coast, which has the characteristics of a quay or barrier to prevent landslides and continues almost uninterrupted for approximately 2500 m (Fig. 3). Various excavations have been carried out on this structure and many artifacts unearthed.

During the excavations, rows of stones were seen at the far end of the shallow underwater shelf, which starts from the tip of the peninsula and extends approximately 250 m offshore. These apparently belonged to a walled structure. Marble flooring, ceramic remains, and a large quantity of brick and tile pieces were also recorded. As a result of the drawings and plans made during the excavation, the foundations of two different structures were identified (Fig. 4). Shallow water between this structure and the peninsula posed a risk to ancient shipping as it still does today, thus these are conjectured to be the remains of a lighthouse, built over two phases; The location would be well suited to give warning of the shallows and as a navigational guide to the port. There are probably man-made remains between this structure and the mainland. The plans and identification of these structures will come to light with further excavation in the future.

sırasında daha önce belirlenen iskele formlarından daha farklı ve daha büyük bir iskeleye ulaşılmıştır (Şek. 5). Buradaki düzgün kesilmiş ve yerleştirilmiş taş bloklar gölün içinde doğu yönünde 10 m uzanmaktadır. Bu iskelenin kara kısmında yapılan çalışmalarda ise iskeleye bağlı bir yol formuna ulaşılmış ve yol yapısının kazısı yapılmıştır. Bu yol ve iskelesinden küçük tekneler yolcu ve yük taşımış olmalıdır. İskele yapısının önemli bir bölümü hala ayakta olduğu için Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar kullanılmış olması mümkündür. Bu durum Küçükçekmece Gölü'nün denizle olan ilişkisini daha açık bir şekilde ortaya koymakta, yalnızca orta boy gemilerle değil, daha küçük teknelerle de (7-14 m) yolcu ve yük taşıdığını göstermektedir. Bu yapıya benzer çok sayıda iskelenin bulunması şahsi işletmelerin varlığını da göstermekte olabilir.

Athyra Limanı Yerleşmesi (Şek. 6)

Büyükçekmece Lagün Gölü'nün deniz tarafında yer alan antik yerleşimin bilinen ilk adı *Athyras*'dir. Kuzeyden göle dökülen büyük akarsuyu İlk Çağ yazarlarından Strabon, Plinius ve Klavdius Ptolemaios *Athyras Nehri* olarak adlandırır (Strabon, VII: 54; Plinius, IV: xi; Ptolemaios, 3: XI). MS 6. yüzyıldan itibaren *Melantiana/Melantias* olarak ya da *Athyras/Melantias* olarak bir arada kullanıldıkları görülür. Antik Çağ ve Orta Çağ yazar ve haritacıları Büyükçekmece'ye bazen sadece *Melantias*'ı bazen de sadece *Athyras*'ı koyarlar. Bazen de iki isim yan yana verilir. Jirecek, *Melantiana/Melantias*'ın yerleşim, *Athyra*'nın ise burasının iskelesi olduğunu bildirmektedir (Jirecek, 1887: 51- 55). Göl, coğrafi konumu, akarsu bağlantısı, balıkçılık ve tarıma elverişli altyapısıyla Neolitik Dönem'den itibaren insan tarafından kullanılmış, bu kalıntıların bir kısmı muhtemelen sualtında kalmıştır. Sualtında kalmış bu kalıntılar ve geçmişte göl kıyısında yapılmış bazı yapılar zamana bağlı olarak alüvyon tabakaların altında kalmış ve sonrasında muhtemelen göl havzasında toprak altında kalmış olmalıdır.

Büyükçekmece Gölü'nün doğu kıyılarındaki yoğun arkeolojik buluntuları bölgenin Prehistorik Dönem'den itibaren yaşam izlerini işaret eder. Gölün deniz tarafında ise Helenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri'nde kullanılmış bir liman alanı bulunmaktadır. İlk Çağ coğrafyacılarından Strabon'a göre: "*Silivri'den (Selymbria'dan) son-*

Small Harbour

During the works carried out in the northwest of the big harbour, a different and larger jetty than the previously identified jetty forms was uncovered (Fig. 5). The cut and placed stone blocks here extend for ten metres in the easterly direction into the lake. In the studies carried out on the land part of this jetty, a road connected to the jetty was found and excavated. Small boats would have carried passengers and cargo from this road and its jetty. Since a significant part of the jetty structure is still standing, it is possible that it was used until the Early Republican Period. These discoveries clearly reveal the relationship of Küçükçekmece Lake with the sea, showing that passengers and cargo were transported not only by medium-sized ships but also by smaller boats (7-14 m). The presence of many jetties similar to this structure may also indicate the existence of private enterprises.

Athyra Harbour Settlement (Fig. 6)

Athyras is the first known name of the ancient settlement located on the seaward side of Büyükçekmece Lagoon Lake. The Graeco-Roman writers Strabo, Pliny and Ptolemy, call the great stream flowing into the lake from the north, the River *Athyras* (Strabo, VII: 54; Pliny, IV: xi; Ptolemy, 3: XI). Also known as the *Melantiana/Melantias* or as *Athyras/Melantias* since the 6th century AD. Ancient and medieval writers and cartographers sometimes referred to the Büyükçekmece only as the *Melantias* or *Athyras*, and again, sometimes the two names are given side by side. Jirecek reports that the town of *Melantiana/Melantias* was the settlement and *Athyra* was the jetty (Jirecek, 1887: 51-55). The lake has been used by humans since the Neolithic. Its geographical location, river connections, and infrastructure were suited to fishing and agriculture, and some of their remains are likely submerged. These submerged ruins and structures built on the lake shore likely remain buried under the alluvial deposits of the lake basin.

The extensive archaeological finds on the eastern shores of Büyükçekmece Lake attest to settlement in the region from the prehistoric period. On the seaward side of the lake, there is a harbour area used during the Hellenistic and Roman Imperial periods. According to Strabo, one of the ancient geographers: "*After Silivri (Selymbria),*

ra Byzantion'a ulaşmak için Athyras akarsuyuna rastlanır. Athyras akarsuyunun birleştiği Propontis'in (Marmara Denizi) koyunda Athyra (Αθηρα) isminde küçük bir Grek Liman kolonisi kuruludur". Roma İmparatoru Iustinianus Dönemi'nin ünlü tarihçisi Prokopius ise "Rhegion'dan (Küçükçekmece'nin deniz tarafı) sonra, Athyras denilen bir kasaba vardır" şeklinde ifade eder. Orta Çağ yazarlarından Simeon the Metaphrast İlk ve Orta Çağlar'da Athyra adı verilen bölgeye müstahkem bir ticaret limanının inşa edildiğinden söz etmektedir (Aydingün, ve diğ., 2015: 1-12). Bölge tarafımızca yapılan çalışmalarında göl içinde ve kıyılarında Athyra'nın kalıntlarına ait olduğu düşünülen arkeolojik izler tespit edilmiştir. Bu izlerin en önemlisi deniz tarafında bulunan ve günümüzde Kanuni Sultan Süleyman Köprüsü olarak bilinen köprünün olduğu bölgedeki liman izleridir.

Semavi Eyice tarafından Osmanlı Dönemi Türk mühendisliğinin başta gelen bir anıtı olarak nitelendirilen Büyükçekmece Köprüsü, inişli çıkışlı dört bölümden oluşmuş olup 635,57 m uzunluğunda ve 7,17 m genişliğindedir. Sultan Süleyman'ın emriyle inşasına başlanan ve oğlu Sultan II. Selim tarafından MS 1568'de tamamlanan Kanuni Sultan Süleyman Köprüsü'nün bulunduğu yerin yakınında İlk Çağ'da yapılan ve bütün Orta Çağ boyunca hizmet etmiş, Bizans İmparatorluğu'nun son döneminde bakımsızlıktan harap olmuş, Athyras Köprüsü adında bir başka köprü bulunmaktaydı. Bağlantı yolları da bataklık içinden geçen bu köprünün iki başında birer koruma kulesi bulunuyordu. Bu Köprü Fatih Sultan Mehmed tarafından da tamir ettirilmiş, ancak hem bakımsızlık hem de bataklık yarattığı sorunlar nedeniyle Mimar Sinan tarafından tüm bataklığı geçecek tek bir köprü formunda inşa edilmiştir (Eyice, 2011: 520-521). Yukarıda bahsi geçen liman yapısı muhtemelen eski köprünün iç kısmında bulunmakta ancak alüvyonlarla dolduğu için bataklığa dönüşmüş durumdaydı. MS 16. yüzyılda yapılan köprünün taşları (Şek. 7) hem eski köprüden hem de muhtemelen bu liman yapısından alınmış olmalıdır. Söz konusu liman yapısının formu şimdilik bilinmemektedir.

Günümüzde baraj gölü haline getirilmiş olan Büyükçekmece Gölü'nün kuzeybatısında Ahmediye Kalesi olarak bilinen bir yapı bulunmaktadır. Kalenin Güneybatı ve Kuzeydoğu doğrultusunda

the Athyras river is encountered which reaches to Byzantion. A small Greek port colony named Athyra (Αθηρα) was established in the bay of Propontis (Sea of Marmara) where the Athyras river converges". Procopius, the famous historian of the reign of the emperor Justinian, states that "After Rhegion (the sea side of Küçükçekmece), there is a town called Athyra". Simeon the Metaphrast, a medieval writer, mentions that a fortified trading port was built in the area called Athyra in the Early and Middle Byzantine Ages (Aydingün, et al., 2015: 1-12). In the studies carried out by us in the region, archaeological traces thought to belong to the remains of Athyra were detected in the lake and on its shores. The most important of these remains are of the ancient harbour, located in the area of the present Kanuni Sultan Süleyman (Suleiman the lawgiver/Magnificent) Bridge.

The Büyükçekmece Bridge, described by Semavi Eyice as a leading monument of Ottoman period Turkish engineering, consists of four undulating sections and is 635.57 m long and 7.17 m wide. Its construction was started by order of Sultan Suleiman, and completed by Sultan Selim I in 1568 AD, near the location of this Bridge, there was another bridge called the Athyras Bridge, which was built during the Roman period and served throughout the Middle Ages, but had fallen into ruin by the later period of the Byzantine Empire. There was a guard tower at both ends of this bridge, the connecting roads passing through marshy ground. This bridge was also repaired by Fatih Sultan Mehmed, but due to both neglect and the ground conditions, it was re-built by Mimar Sinan as a single bridge to cross the entire marsh (Eyice, 2011: 520-521). The above-mentioned harbour structure was likely located on the inside of the old bridge but became marsh as it was filled with alluvium. The stones (Fig. 7) of the 16th century bridge must have been taken from both the old bridge and possibly this harbour structure. The form of the harbour structure is not yet known.

Today, there is a structure known as Ahmediye Castle in the northwest of Büyükçekmece Lake, which has been turned into a dammed lake. Remains of the walls to the southwest and northeast of the castle are still standing. The fortification

duvar kalıntıları halen ayaktaadır. Kalenin büyük bölümü baraj gölü içinde kalmıştır. Kuzeydoğru ve Güneydoğru yönünde kalenin sur duvarının gölün içinde devam ettiği görölmektedir. Duvarların karada olan kısmı kuzeybatı ve güneybatı yönleridir. Bu yöndeki kalıntıların çoğu toprak altında kalmış ya da yıkılmıştır. Yan taramalı sonar çalışmalarıyla kalenin kalıntıları tespit edilmiş ve planı çıkarılmıştır (Aydınğün, ve diğ., 2019: 43-56). Bu yapılar Prokopius'un Episkopeia kalesi olarak tarif ettiği Kale ile birebir örtüşmektedir. Büyükçekmece Gölü'nün havzasındaki su miktarı İstanbul'da 2013 ve 2014 yıllarının aşırı kurak geçmesi nedeniyle çok azalmış, kıyı formu uzun yıllar sonra bir kilometreye varan bir boyutta geri çekilmiştir. Bu sayede gölün baraj olmadan önceki kıyı şeridinin bir kısmı ortaya çıkmıştır.

Bölgede ekibimizce yapılan drone ve sonar çalışmalarında gölün kuzeybatısındaki kale kalıntısının barajın yükselen suları nedeniyle su altında kalan bölümleri dışında bazı modern yapı kalıntıları ile ilk bulunduğunda anlamlandırılmayan bir duvar kalıntısına rastlanmıştır. Göl kıyısı boyunca devam eden bu duvar yapısının göl tabanından görölen kısmı bir metreye yükselen bir formdadır. Prokopius'un MS 6. yüzyılda İmparator İustinius Dönemi imar faaliyetlerini anlatan *Yapılar* isimli eserinde şöyle yazılmıştır: "*Rhegion'dan ötede Athyras diye isimlendirilmiş bir kent var ve sakinleri aşırı derecede su sıkıntısı içindeler; bu sıkıntıya çare olarak orada bir rezervuar inşa ettirdi. Bu rezervuarda tam doğru zamanda fazlalık suyu depolayarak ihtiyaç zamanında bölge sakinlerine sunmuş oldu. Ayrıca çevre duvarlarındaki yıkılan yerleri de yeniden inşa etti...*"². Önce sonar çalışmalarıyla belgelenen (Şek. 8) sonra da yüzey araştırmalarıyla doğrulanan sonuçlara göre söz konusu yapı MS 6. yüzyıla ait rezervuar yapısı (Şek. 9-10) olmalıdır.

Angurina Limanı (Şek. 11)

İTA projesi kapsamında yapılan yüzey araştırmaları sırasında Beylikdüzü ilçe merkezine 6 km uzaklıkta, Büyükçekmece ve Küçükçekmece Göl-leri arasındaki yarımadaanın güneyinde bazı yapı kalıntıları bulunmuştur. *Via Egnatia* üzerinde yer alan bu bölge tarihi kayıtlarda Angurina tarım arazisi olarak geçmekte olup Beylikdüzü sınırların-

wall of the castle continues in the lake to north-east and southeast. The extant land sections of the walls run in northwest and southwest directions. Most of the remains in this direction are underground or have been demolished. With side-scan sonar studies, the ruins of the castle were identified and its plan drawn up (Aydınğün, et al., 2019: 43-56). These structures closely match Episkopeia castle as described by Procopius. The amount of water in the basin of Büyükçekmece Lake has decreased due to the extremely dry period between 2013 and 2014, the coast having receded by up to one kilometre. Consequently, part of the shoreline of the lake in front of the dam was exposed.

In the drone and sonar studies carried out by our team in the region, the remains of some modern buildings and an ancient wall (of unidentified purpose) were encountered, as well as the parts of the castle ruins in the northwest of the lake that remained underwater due to the rising waters of the dam. The part of this wall structure that continues along the lake shore, as seen from the lake floor, rises to a height of one metre. In Procopius's work titled *Buildings*, which describes the construction activities during the Justinian Period in the 6th century AD, he writes: "*Beyond Rhegion there is a city called Athyras, and its inhabitants are in extreme water shortage; he had a reservoir built there as a remedy for this problem. By storing the excess water in this reservoir at just the right time, it was presented to the residents at the time of need. He also rebuilt the destroyed places on the perimeter walls...*"² According to the results documented first by sonar studies (Fig. 8), and then confirmed by surface surveys, the building in question must have been a 6th century AD reservoir structure (Figs. 9-10).

Angurina Harbour (Fig. 11)

During the surveys carried out within the scope of the İTA project, some building remains were found in the south of the peninsula between Büyükçekmece and Küçükçekmece Lakes, 6 km from Beylikdüzü district centre. Located on the *Via Egnatia*, this area is referred to as Angurina agricultural land in historical records and is the "*famous Anguria farm*" located within the borders of Bey-

2 Prokopius. 3, 8-18. http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Procopius/Buildings/4C*.html (01.10.2017)

2 Prokopius. 3, 8-18. http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Procopius/Buildings/4C*.html (01.10.2017)

da yer alan “meşhur Anguria çiftliği”dir.³ Kıyıda bulunan yapıların dışında suyun içine doğru uzanan az miktarda yapı kalıntı ve hava fotoğraflarına göre günümüzde sualtında kalmış mendirek benzeri formlar bulunmaktadır. Tüm bu yapılar birlikte değerlendirildiğinde bu bölgede küçük bir yerleşimin ve bir de limanın bulunduğu anlaşılmaktadır (Şek. 12). Kıyıdaki yapının çevresinde ve su içinde ele geçen küçük buluntu grubu MÖ 4. yüzyıl ile MS 10. yüzyıllar arasında işaret etmektedir. Yapı formlarındaki değişiklikler ve malzeme farklılıklarından bu yapının ilk yapım tarihinden sonra olasılıkla iki kez yenilendiği, bir kez de eski yapının üzerine yeniden inşa edildiği anlaşılmıştır (Öniz, ve diğ., 2014: 179). Söz konusu arkeolojik alan ne yazık ki altyapı çalışmaları sırasında bütünlüğünü yitirme tehlikesi altındadır. Alanın korunması için çeşitli bildirimler yapılmış, ancak bunlar hem altyapı çalışmaları, hem bölgedeki heyelan etkisi ve hem de denizin aşındırmasına karşı koyamamıştır. Söz konusu alanın bir an önce koruma altına alınması gerekmektedir.

Beylikdüzü sahilindeki antik yapının genel görünüşü hem *granarium* yapılarına hem de kapalı tersane yapılarına benzemektedir (Şek. 13-14). Yapı üzerinde bir kazı çalışması yapılmadığı için tam olarak tanımlaması henüz yapılamamıştır. Granarium yapılarında tahıl depolamaya yarayan ısı ve nem oranının uygun koşullarda olduğu yan yana büyük odalar bu yapının belirgin özelliğidir (Rickman, 1971: 1). Yenikapı’daki Theodosius Limanı’nda bir adet granarium bulunmuş olup bu yapının MS 4. - 7. yüzyıllar arasında Mısır ve Kırım’dan tahıl ithalinde kullanıldığı da bilinmektedir (Asal, 2010: 154). Form olarak bu iki yapıya benzeyen Beylikdüzü’ndeki yapı da eğer bir granarium ise, muhtemelen aynı yüzyıllarda Mısır’dan gelen tahılın depolanması için kullanılmış olabilir. Ancak yapının formu Roma İmparatorluk Dönemi’nden Selçuklu Dönemi’ne kadar kullanılan kapalı tersane yapılarına da benzemektedir. Roma’nın limanı Portus’da 2011 yılında açığa çıkarılan Roma İmparatorluk Dönemi tersane yapısı da benzer forma sahip bir yapıdır (Keay, 2013: 1). Söz konusu yapının bir benzeri de Alanya’da bulunmaktadır. Alanya Limanı’nda deniz kıyısında bulunan bu yapı, daha erken dönemlerden kalma temel kalıntıları üzerine Selçuklu Dönemi’nde

likdüzü.³ Apart from the structures on the shore, there are some building remains extending into the water and, according to aerial photographs, there are extant submerged remains of mole-like structures. Evaluation of these structures indicate a small settlement and a harbour in this region (Fig. 12). The small group of finds from the coastal structure and in the water indicate use between the 4th century BC and the 10th century AD. Changes in materials and building type indicate this building was probably re-built twice (Öniz, et al., 2014: 179). Unfortunately, the archaeological site in question is in danger of loss and damage from modern infrastructure works. Various notifications have been made for the protection of the area, so far unsuccessful against the planned infrastructure works. Landslides and marine erosion are having further detrimental effects. The area in question must be protected as soon as possible.

The general appearance of the ancient building on the coast of Beylikdüzü resembles both a *granarium* structure and a closed shipyard structure (Figs. 13-14). This structure awaits excavation and so cannot be identified at present. The large rooms next to each other (where the ratios of heat and humidity might be suitable for grain storage) are a distinctive feature of this structure (Rickman, 1971: 1). A granarium was found in the Theodosian Harbour in Yenikapı, and it is known that this structure was used to store grain imported from Egypt and Crimea between the 4th and 7th centuries AD (Asal, 2010: 154).

Similar in form to these two structures, the structure in Beylikdüzü, if it is a granarium, may have been used for the storage of grain from Egypt during this period. However, the form of the building is also similar to the closed shipyard structures used from the Roman Imperial period to the Seljuk period. The Roman Imperial period shipyard structure, which was unearthed in 2011 in Portus, the harbour of Rome, has a similar form (Keay, 2013: 1). A similar structure is also found in Alanya. Located in Alanya Harbour, on the shore of the sea, this structure was built during the Seljuk Period on the foundations of an earlier building.

The location of the shipyard in Beylikdüzü is one

3 <http://www.beylikduzuketbellegi.com/Icerik/Goruntule/6185> (24.12.2021)

3 <http://www.beylikduzuketbellegi.com/Icerik/Goruntule/6185> (24.12.2021)

inşa edilmiştir. Beylikdüzü'nde bulunan söz konusu tersane yapısının bulunduğu konum, gemi yapımı için gerekli olan kerestenin temini için İstanbul kıyılarındaki en uygun yerlerden biridir. Büyükçekmece Gölü Batı Karadeniz'de bulunan Longoz ormanlarından ya da Belgrad Ormanları'ndan tersaneye kereste nakliyatı mümkündür (Öniz, ve diğ., 2014: 181).

Bahsi geçen yapının batı ucundan 250 m uzaklıkta mendirek başlangıcı olduğu düşünülen ve denizin içine doğru devam eden taş bloklar tespit edilmiştir. Tespit edilen sıranın 5 m güneyinde harçlı bir duvar kalıntısı bulunmaktadır. Yapının 100 m kadar açığında ise bir sığılık bulunmaktadır ve bu sığılığın bir mendirek yapısıyla bağlantılı olma ihtimali vardır. Kıyıdaki yapının yaklaşık 1400 m doğusunda yer alan burun doğu yönünden gelen rüzgarları kesmek için uygundur; fakat yapının açık denize bakan ön cephesi güney ve batı yönünden gelen dalga ve rüzgarlara açıktır. Bu bölgedeki yapıların denizle olan ilişkisi bir mendireğin varlığını gerekli kılmaktadır. Bu bölgede hem sualtı araştırmaları hem kazı çalışmaları hem de koruma ve onarım çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir.

İTA projesi kapsamında belirlenen limanlar şüphesiz ki bu makalede bahsi geçenlerle sınırlı değildir. Yüz binlerce yıldır insanın yaşadığı Marmara Denizi ve Karadeniz'le iç içe bu coğrafya akarsuları ve gölleriyle yüzlerce doğal ya da insan yapımı limana ev sahipliği yapmış olmalıdır. İstanbul gibi bir dünya kentinde pek çok alan yapıların altında kalmış olsa da bugün hala çalışmalarla ulaşılabilir pek çok kıyı yapısı ve liman keşfedilmeyi beklemektedir.

of the most suitable places on the shores around Istanbul to receive the supply of timber required for shipbuilding; it is possible to transport timber to the shipyard from the Longoz forests along the Western Black Sea coast or from the Belgrad Forests (Öniz, et al., 2014: 181).

Stone blocks, which may be the beginning of the breakwater, continue into the sea, and were identified 250 m from the west end of the aforementioned building. Five metres south of this are the remains of a mortared wall. There is shallow water about 100 m away from the structure and it is possible that this is connected to a mole structure.

Located approximately 1400 m east of the building on the shore, the cape affords shelter from easterly winds; however, the seaward sides of the buildings are exposed to waves and winds coming from the south and west. The orientation of these structures to the sea would have required the shelter of a mole.

This area would greatly benefit from more underwater research and excavation. Protection and restoration of this area will also be important going forward.

The harbours determined within the scope of the ITA project are not limited to those mentioned in this article. The geography of this area, with its streams and lakes, and its links to the Marmara Sea and the Black Sea, where people have lived for hundreds of thousands of years, must have hosted hundreds of natural or man-made harbours. Although many areas will remain buried underneath a major world city like Istanbul, many coastal structures and harbours may still be reached and await discovery and excavation.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

Antik Kaynaklar / Ancient Sources

Anna Komnena (Anna Komnenos) (1996). Alexiad-Malazgirt'in Sonrası (Çev. B Umar). İstanbul: İnkilap Kitabevi.

Plinius (Pliny the Elder). The Natural History. (<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.02.0137:-book=4:chapter=18&highlight=athyras#note-link63>)

Ptolemaios (Ptolemy), Ptolemaei, C. (1845). *Geographia* 3. (Çev. C. F. Augustus Nobbe). Lipsiae.

Prokopius (Procopius). Yapılar = Periktismaton-De Aedificiis, Buildings, IV/3, 289. (http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Procopius/Buildings/4C*.html)

Strabon (Strabo) (1993). *Geographica XII, XIII, XIV = Antik Anadolu Coğrafyası Kitap XII, XIII, XIV*. (Çev. A. Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Modern Kaynaklar / Modern Sources

Aydingün, Ş. G., Aydingün, H. – Özdemir, O. (2015). “Aθυρα” Athyra'ya Dair Arkeolojik Bulgular Büyükçekmece Araştırmaları. *Arkeoloji ve Sanat*, 150, 1-12.

Aydingün, Ş., Stanislowski, B., Kaya, H., Aydingün, H., Enez, A. - Öñiz, H. (2019). Episkopeia, a Justinianic Fortress in Eastern Thrace. *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien (ÖJh)*, 88, 43-56.

Asal, R. (2010). Theodosius Limanı ve İstanbul Bizans Dönemi Deniz Ticareti. *İstanbul Arkeoloji Müzeleri, 1. Marmaray Kurtarma Kazıları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 5-6 Mayıs 2008*. İstanbul.

Eyice, S. (2011). Büyükçekmece Köprüsü. *TDV İslam Ansiklopedisi*, vol. 6, 520-521.

Jirecek, C. J. (1877). *Die Heerstrasse Von Belgrad Nach Constantinopel und Balkanpasse*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları. (Tıpkıbasım 2016)

Keay, S. (2013). Portus. *The Encyclopedia of Ancient History*. (Published Online: 26 OCT 2013)

Öñiz, H., Kaya, H., - Aydingün, Ş. (2014). A Harbour Structure at Beylikdüzü, İstanbul. *International Journal of Nautical Archaeology*, 43/1, 179-184.

Rickman, G. E. (1971). *Roman Granaries and Store Buildings*. Cambridge University Press, London.

İnternet Kaynakları / İnternet Sources

<http://www.beylikduzukentbellegi.com/Icerik/Goruntule/618524.12.2021>

Şek. 1: Bathonea'nın İstanbul'daki Konumu (Fotoğraf: H. Öniz)
Fig. 1: Localization of Bathonea in Istanbul (Photograph: H. Öniz)

Şek. 2: Bathonea ve Limanlarının Küçükçekmece Gölü kıyısındaki konumu (Fotoğraf: H. Öniz)
Fig. 2: Localization of Bathonea and its harbours in shore of the Küçükçekmece lake (Photograph: H. Öniz)

Şek. 3: Bathonea kıyısındaki rıhtım duvarı veya tarım alanını korumak için yapılmış set yapısı kalıntıları (Fotoğraf: H. Öniz)
Fig. 3: Remains of a quay wall or embankment built to protect farmland on the coast of Bathonea (Photograph: H. Öniz)

Şek. 4: Muhtemel Fener Yapısına ait kalıntılar (Fotoğraf: H. Aydingün)
Fig. 4: Remains of the so called Lighthouse (Photograph: H. Aydingün)

Şek. 5: Küçük Liman Bölgesindeki sandık formu iskele yapısı (Fotoğraf: H. Öniz)
Fig. 5: The crate-shaped pier structure in the Small Harbor Area (Photograph: H. Öniz)

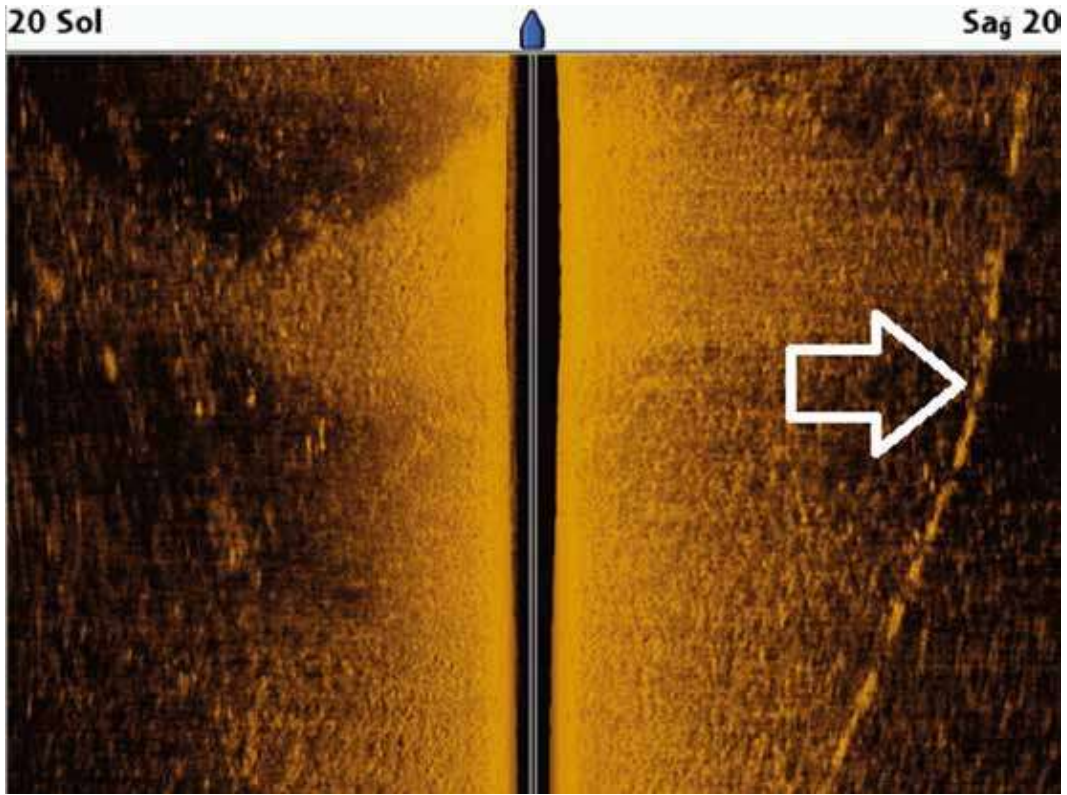

Şek. 6: Athyra'nın Büyükçekmece Gölü ve İstanbul'daki Konumu (Fotoğraf: H. Öniz)
Fig. 6: Localization of Athyra in Büyükçekmece Lake and Istanbul (Photograph: H. Öniz)

Şek. 7: Büyükçekmece Kanuni Sultan Süleyman Köprüsü. Yapıda kullanılan taşların bir bölümü antik limana ait olmalıdır (Fotoğraf: H. Aydingün)

Fig. 7: Büyükçekmece Suleiman the Magnificent Bridge. Some of the stones used in the building must belong to the ancient port (Photograph: H. Aydingün)

Şek. 8: Sonar sonuçları – MS 6. yüzyıla tarihlenen Rezervuar yapısına ait duvar formu. Bu form gölün eski kıyı şeridi boyunca uzanmaktadır (Fotoğraf: H. Öniz)

Fig. 8: Sonar results – Wall form of the Reservoir structure dated to the 6th c.AD. This form runs along the old shoreline of the lake (Photograph: H. Öniz)

Şek. 9: MS 6. yüzyıla ait Rezervuar yapısının karada kalan bölümlerinden (Fotoğraf: H. Aydıngün)
Fig. 9: One of the remaining parts of the Reservoir structure of the 6th c.AD (Photograph: H. Aydıngün)

Şek. 10: MS 6. yüzyıla ait Rezervuar yapısının karada kalan bölümlerinden kalıntılar (Fotoğraf: H. Aydıngün)
Fig. 10: Remains of the remaining parts of the Reservoir structure of the 6th c. AD (Photograph: H. Aydıngün)

Şek. 11: Angurina'nın İstanbul'daki Konumu (Google Earth ile üretilmiştir)

Fig. 11: Angurina's Location in Istanbul (Edited by Google Earth)

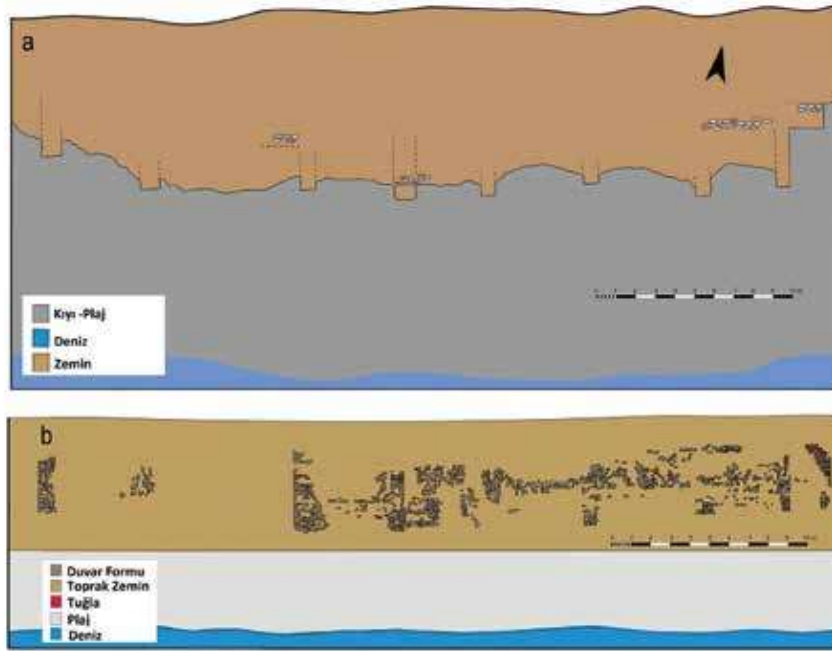
Şek. 12: Angurina'nın yayılım alanı (Beylikdüzü) (Fotoğraf: H. Öniz)

Fig. 12: Range of Anguria (Beylikdüzü) (Photograph: H. Öniz)

Şek. 13: Kıydaki tersane ya da granarium yapısı - Angurina - Beylidüzü (Fotoğraf: H. Öniz)

Fig. 13: Shipyard or granarium structure on the shore - Anguria - Beylikdüzü (Photograph: H. Öniz)

Şek. 14: Kıydaki tersane ya da granarium yapısına ait çizimler - Angurina - Beylidüzü (a: Kuşbakışı plan; b: ön görünüş) (Çizim: H.Öniz)

Fig. 14: Drawings of the shipyard or granarium on the shore - Angurina - Beylidüzü (a: Bird's eye-view plan; b: front view) (Drawing: H. Öniz)